

УДК [342.951:347.775](477)
DOI <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2023.1-2.4>

Кравченко О. М.,
кандидат юридичних наук, докторант
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID: 0000-0002-8870-7662

КОНФІДЕНЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ В УКРАЇНІ

CONFIDENTIAL INFORMATION AND TRADE SECRET IN UKRAINE

Науковий доробок присвячений аналізу вже наявного законодавства України в сфері інформації з обмеженим доступом, а також особистих поглядів до можливих шляхів удосконалення законодавства в полі нашої наукової розвідки. Наукова робота цікава тим, що на сьогодні власник комерційно (економічно) цінної інформації сам на власній розсуд визначає, чи буде його комерційно цінна інформація конфіденційною інформацією (КІ), або буде комерційною таємницею (КТ). Отож законодавцю потрібно відокремити ці два поняття, щоб суб'єкт господарювання знав де КІ, а де КТ. Задум наукової розвідки зумовлений станом способів реалізації державної політики та законодавства України у сфері охорони конфіденційної інформації (КІ) і комерційної таємниці (КТ). Пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони КТ та КІ, а також порівняння наявних нормативно-правових документів з метою удосконалення законодавчої бази України. Сьогодні суттєвою прогалиною правового регулювання комерційної таємниці залишається правова невизначеність змісту інформації, яка може вважатись у якості досліджуваного об'єкта права інтелектуальної власності.

Завданням, а також основною метою наукової розвідки, є пошук можливих шляхів удосконалення законодавчої бази України в сфері охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці.

Встановлено, що конфіденційна інформація = це вид інформації з обмеженим доступом, а комерційна таємниця = це одна із таємниць таємної інформації. Потрібно зазначити, що конфіденційна інформація = це в першу чергу інформація про фізичну особу, яка є секретною, а саме ділова інформація, сімейні секрети, а також та інформація яку фізична особа вважає конфіденційною, крім тої інформації, яка відповідно до законодавства не може бути конфіденційною інформацією.

Комерційна таємниця = це комерційно цінна інформація, яка надає переваги на ринку над конкурентами, а саме юридичним особам, фізичним особам-підприємцям, та іншим суб'єктам господарювання.

Ключові слова: конфіденційна інформація, комерційна таємниця, комерційна цінність, інформація, охорона, суб'єкт господарювання.

The scientific work is devoted to the analysis of the already existing legislation of Ukraine regarding information with limited access, as well as personal views on possible ways of improving the legislation in the field of our scientific intelligence. The scientific work is interesting because today the owner of commercially (economically) valuable information determines at his own discretion whether his commercially valuable information will be confidential information (CI) or will be a trade secret (TS). Therefore, the legislator needs to separate these two concepts so that the economic entity knows where CI and where TS. The idea of scientific intelligence is determined by the state of implementation of the state policy and legislation of Ukraine in the field of protection of confidential information (CI) and trade secret (TS). Searching for ways to improve legal and institutional mechanisms for the protection of TS and CI, as well as a comparison of existing regulatory and legal documents with the aim of improving the legislative framework of Ukraine. Today, a significant gap in the legal regulation of trade secret remains the legal uncertainty of the content of information that can be considered as a researched object of intellectual property law.

The aim, as well as the main goal of scientific intelligence, is to find possible ways to improve the legislative framework of Ukraine in the field of protection of confidential information and trade secret.

It is made sure that confidential information = this is a type of information with limited access, and trade secret = this is one of the secrets of secret information. It should be noted that confidential information = primarily information about an individual that is secret, namely business information, family secrets, as well as information that an individual considers confidential, except for information that cannot be confidential information according to the law.

Trade secret = this is commercially valuable information that provides advantages in the market over competitors, namely legal entities, individual entrepreneurs, and other business entities.

Key words: confidential information, trade secret, commercial value, information, security, business entity.

Завданням і основною метою роботи є пошук шляхів та механізмів удосконалення законодавчої бази України в сфері охорони і захисту інформації з обмеженим доступом, а саме КІ та КТ.

Методологічною основою наукової розвідки є сукупність методів дослідження: логіко-семантичний – для

удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, термінів «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця»; компаративного аналізу – для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку правової охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні, як інформаційно-правових

так і адміністративно-правових аспектів; формально-юридичний – для розкриття системи норм права України, пов'язаних із правовою охороною конфіденційної інформації та комерційної таємниці; та ін.

Нами був запропонований проєкт Закону України «Про комерційну таємницю», який відповідає сучасним загрозам КТ в тому числі у випадку АТО або бойових діях, чи під час інших спеціальних операціях. У статті 15 нашого проєкту вказано, що дії щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також під час інших спеціальних операціях, власник комерційної таємниці на власний розсуд, але в межах законодавства України вирішує, які дії потрібно проводити щодо охорони комерційної таємниці. Обов'язок у сприянні суб'єктам господарювання, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України. У разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю з органів, які уповноважені здійснювати певні дії, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях збитки відшкодовуються винними органами [1, дод. А].

Аналіз різниці між КІ та КТ свідчить, що на законодавчому рівні потрібно чітко відокремити їх. Нині різниці практично немає, а власник комерційно цінної інформації самостійно визначає де КІ, а де КТ. З нашої точки зору, КІ – це секретна інформація, що стосується фізичної особи, а КТ – це секретна інформація, що стосується юридичних осіб, підприємств, установ та організацій, ФОП, яка має комерційну цінність, що позитивно впливає на прибуток суб'єктів господарювання. Законодавцю потрібно виключити з визначення конфіденційної інформації згадки про юридичну особу = це потрібно для поліпшення бізнес-простору України. І сформулювати визначення КІ наприклад так: конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

У статті 21 Закону України «Про інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень [2]. Більше того, конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [2].

У статті 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна

інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов [3]. Розпорядники інформації, визначені ч. 1 ст. 13 цього закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [3].

В статті 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [3].

Нами встановлено, що визначення комерційної таємниці міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ) [4], а також у Господарському кодексі України (ГКУ) [5], але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [4]. У ст. 162 ГКУ вказано, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [5].

Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ) [5], «особа» (ЦКУ) [4], на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми і запропонували в проєкті Закону України «Про комерційну таємницю» [1, дод. А].

В статті 505 ЦКУ вживається термін «особа» але не зрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити в ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа й сформулювати його наприклад так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу

з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію.

У статті 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [5]. Тут окрім не зовсім коректного (на нашу думку) терміна «володільць КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ у ст. 162 ГКУ наприклад так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони.

Проаналізувавши законодавство України щодо конфіденційної інформації та комерційної таємниці як інформації з обмеженим доступом, можемо зазначити таке:

а) власник інформації, яка має комерційну цінність, сам визначає на власний розсуд чи буде інформація, що має комерційну цінність належати до КІ або КТ;

б) власник інформації, яка має комерційну (економічну) цінність власноруч встановлює заходи захисту цієї інформації, та інші аспекти пов'язані із охороною КІ або КТ (організаційні, юридичні, технічні);

в) Власник інформації, яка має комерційну цінність встановлює терміни засекречування КІ або КТ, коло осіб, які можуть бути ознайомлені з вказаною інформацією (на договірних засадах), та терміни припинення охорони та захисту КІ або КТ.

Аналіз законодавства України свідчить, що нині різниці практично немає між КІ та КТ, а власник комерційно цінної інформації самостійно визначає чи буде КІ або КТ. З нашої точки зору, КІ – це секретна інформація, що стосується фізичної особи, КТ – це секретна інформація, що стосується юридичних осіб, підприємств, установ та організацій, яка має комерційну цінність, що позитивно впливає на прибуток суб'єктів господарювання.

Законодавцю потрібно виключити з визначення конфіденційної інформації згадки про юридичну особу й сформулювати його наприклад так:

конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Детально наукові погляди щодо адміністративно-правової охорони КТ, нами було розкрито у попередніх наукових доробках:

1) суб'єкти та їх повноваження щодо охорони КТ в Україні [7, с. 133–156];

2) нормативно-правові заходи забезпечення КТ в Україні [8, с. 82–89];

3) структура правовідносин у сфері охорони КТ в Україні [9, с. 137–145];

4) шляхи адаптації України до міжнародних стандартів правової охорони комерційної таємниці [10, с. 75–79];

5) інші аспекти наукової розвідки, щодо охорони і захисту комерційної таємниці в Україні [11–25].

Потрібно оновлювати і періодично переглядати перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці в Україні, а саме постанову Кабінету Міністрів України (КМУ) № 611 [26]. Для того, щоб суб'єкти господарювання в Україні мали змогу ефективно протистояти сучасним загрозам та викликам. Також чітко розуміти, що є комерційною таємницею підприємства, установи чи організації, а що не може бути нею.

Ярмак Х.П. та Музика С.С. визначили класифікацію конфіденційної інформації за такими критеріями: 1) за правом власності: а) державна; б) приватна; 2) за правом доступу: а) під час виконання посадовими особами службових повноважень; б) власника та осіб, яким надано це право; 3) за галуззю застосування: а) комерційна; б) банківська; в) податкова; г) адвокатська; д) судова та ін [27, с. 98]. Звісно, що з цією класифікацією конфіденційної інформації (КІ) ми не можемо погодитись, так як:

1. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень [2]. Більше того, конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [2]. У чинному визначенні конфіденційної інформації чітко зазначено, що крім суб'єктів владних повноважень, тобто державним правом власності не може бути конфіденційна інформація (КІ). А державна інформація з обмеженим доступом = це або службова інформація або державна таємниця.

2. У пункті 3) за галуззю застосування: а) комерційна; б) банківська; в) податкова; г) адвокатська; д) судова та ін. = це окрім податкової і в загалі перелічена таємна інформація, а не конфіденційна (КІ). А саме, таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та

іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [3]. А податкова конфіденційна інформація за критеріями класифікації конфіденційної інформації Ярмачі Х. П. та Музика С. С. [27, с. 98] = це з нашої точки зору службова інформація.

Ми погоджуємося з Купчак М. Я. і Сковрон І. А., що незважаючи на наявність Закону України «Про доступ до публічної інформації», де чітко класифіковано інформацію з обмеженим доступом на конфіденційну, таємну та службову, а також наявність визначень понять «конфіденційна інформація», «таємна інформація» та перелік відомостей, що належать до службової інформації, вважають за необхідне законодавчо закріпити критерії віднесення податкової інформації до службової чи таємної інформації. Адже правовий режим захисту та рівень небезпеки від розголошення інформації, що належить до таємної чи службової значно різняться. Тим більше у вітчизняному законодавстві нині відсутня дефініція поняття «податкова таємниця» [28].

У статті 5 Закону України «Про захист персональних даних» зазначено наступне, що об'єктами захисту є персональні дані які можуть бути віднесені до конфіденційної інформації про особу законом або відповідною особою. Не є конфіденційною інформацією персональні дані, що стосуються здійснення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень [29].

Ярмачі Х. П. та Музика С. С. вважають, що до різновидів конфіденційної інформації, що не є власністю держави, належать комерційна таємниця, банківська таємниця, податкова таємниця та ін. [27, с. 97]. Тут як ми бачимо, що знову перерахована таємна інформація, а не конфіденційна інформація (КІ).

Н. В. Коваленко стверджує, що до різновидів конфіденційної інформації, за розголошення якої передбачена кримінальна відповідальність, належить, наприклад, така інформація: медична таємниця, таємниця листування, таємниця голосування, таємниця усиновлення (удочеріння), нотаріальна таємниця, комерційна та банківська таємниця, адвокатська таємниця, конфіденційна інформація про особу, комп'ютерна інформація з обмеженим доступом [30, с. 80]. Як бачимо, що Н. В. Коваленко перелічує не конфіденційну інформацію, а таємну інформацію, а саме, таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [3]. А конфіденційною інформацією є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень [2].

Як бачимо, що не всі дослідники проводять чітку дистинкцію між конфіденційною інформацією КІ та таємною інформацією (таємниці, в тому числі і КТ).

У статті 1 проекту закону «Про комерційну таємницю», що нами був запропонований є визначення наступних юридичних понять, а саме:

1) комерційна таємниця = це інформація технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тієї, яка відповідно до закону не може бути віднесена до комерційної таємниці, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник комерційної таємниці вживає належних заходів до охорони КТ;

2) віднесення інформації до комерційної таємниці (КТ) = процедура прийняття (професіоналом в цій сфері) рішення про віднесення категорії відомостей або окремих відомостей до комерційної таємниці з установленням ступеня їх секретності шляхом обґрунтування та визначення можливої шкоди підприємству, установі чи організації у разі розголошення цих відомостей, включенням цієї інформації до зводу відомостей, що становлять комерційну таємницю;

3) звід відомостей, що становлять комерційну таємницю = акт, в якому зведено перелік відомостей, що згідно з рішеннями професіонала в цій сфері становлять комерційну таємницю у визначених цим Законом сферах;

4) засекречування матеріальних носіїв з комерційною таємницею = введення у встановленому законодавством порядку обмежень на поширення та доступ до конкретної комерційної таємниці, шляхом надання відповідного грифу секретності документам (КТ), виробам або іншим матеріальним носіям цієї інформації;

5) матеріальні носії комерційної таємниці (КТ) = матеріальні об'єкти, в тому числі фізичні поля, в яких відомості, що становлять комерційну таємницю, відображені у вигляді текстів, знаків, символів, образів, сигналів, технічних рішень, процесів тощо;

6) власник комерційної таємниці = особа, яка володіє інформацією, що складає комерційну таємницю, на законній підставі, обмежила доступ до цієї інформації і встановила щодо неї режим комерційної таємниці (КТ) [1, дод. А].

На наш погляд, якщо законодавець зобов'язує органи державної влади охороняти від недобросовісного використання комерційну таємницю, то він має і передбачати заходи відповідальності за розголошення такої інформації. Сьогодні такі заходи законодавцем не передбачені. Виключення складає положення Закону України «Про Антимонопольний комітет України», в якому у статті 22-1 зазначається, що за розголошення комерційної таємниці працівники Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень несуть відповідальність, встановлену законом [31].

Відповідно у стаття 6 (нашого проєкту закону про КТ) нерозголошення інформації, що становить комерційну таємницю державними та органами місцевого самоврядування, контролюючими і правоохоронними органамими, написано наступне: = у п. 3 в разі порушення конфіденційності інформації, що становить комерційну таємницю посадовими особами органів державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, контролюючими або правоохоронними органамими, ці органи відшкодовують збитки завданні суб'єкту господарювання в повному обсязі, якщо витік комерційної таємниці відбувся з вини цих органів, та іншу відповідальність згідно до законодавства України за рішенням суду [1, дод. А]. Тут важливе те, що не посадова особа несе матеріальну відповідальність, а сам державний орган чи ін орган. Так як певна посадова особа, яка винна у розголошенні КТ, може не мати таких матеріальних коштів для відшкодування збитків суб'єкту господарювання у повному обсязі.

До речі, відповідно до законодавства суб'єкт владних повноважень = це орган державної влади

(у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг [32].

Роблячи висновки наголошуємо, що в сфері охорони комерційної таємниці потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де чітко сформулювати правила заходів охорони комерційної таємниці. А щодо охорони КІ, законодавцю потрібно виключити з визначення конфіденційної інформації згадки про юридичну особу. І сформулювати визначення КІ наприклад так: конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов. А конфіденційну інформацію про фізичну особу, що циркулює у суб'єктів владних повноважень, на нашу думку потрібно віднести до службової інформації.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.
2. Про інформацію: Закон України. Верховна Рада України. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text) (дата звернення: 07.10.2022).
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України. Верховна Рада України. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text) (дата звернення: 07.10.2022).
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: [//zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312) (дата звернення: 06.10.2022).
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page) (дата звернення: 05.10.2022).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 04.10.2022).
7. Кравченко О. М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. Органи публічної влади в Україні: теорія та практика : колект. моногр. Київ : МОН України ; НУ «Одеська юрид. акад.», 2019. С. 133–156.
8. Кравченко О. М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2019. № 1. С. 82–89.
9. Кравченко О. М. Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 137–145.
10. Кравченко О. М. Ways of adaptation of Ukraine to international standards of legal protection of trade secret. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 5. С. 75–79.
11. Кравченко О. М. Проблеми правової природи комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації в Україні. *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2015. № 1–2. С. 59–65.
12. Кравченко О. М. Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 1(17). С. 91–98.
13. Кравченко О. М. Нові парадигми сучасних загроз комерційній таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 3 (19). С. 111–121.
14. Кравченко О. М. Перспективи адаптації законодавства України до міжнародних стандартів охорони комерційної таємниці. *Право України*. 2016. № 2. С. 175–181.
15. Кравченко О. М. Впровадження інноваційних напрямів правового забезпечення охорони комерційної таємниці. *Публічне право*. 2016. № 1(21). С. 353–360.
16. Кравченко О. М. Взаємодія правоохоронних органів з підприємствами, установами та організаціями в охороні комерційної таємниці. *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2016. № 3–4. С. 29–34.
17. Кравченко О. М. Актуальні проблеми захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2016. № 1(20). С. 69–82.
18. Кравченко О. М. Потреба України в Законі «Про комерційну таємницю». *Публічне право*. 2017. № 3(27). С. 196–202.
19. Кравченко О. М. Економічне шпигунство. *Публічне право*. 2017. № 4 (28). С. 224–228.
20. Кравченко О. М., Ткачук Т. Ю. Яким має бути Закон «Про комерційну таємницю»? *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2017. № 2. С. 10–18.

21. Кравченко О. М. Комерційне шпигунство. *Вісник Південного регіонального центру Нац. акад. правових наук України*. 2017. № 11. С. 41–48.
22. Кравченко О. М. Вдосконалення законодавства України щодо комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформація і право*. 2017. № 2(21). С. 13–19.
23. Кравченко О. М. Системний підхід у дослідженні комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 2(22). С. 43–51.
24. Кравченко О. М. Право Служби безпеки України та Національного антикорупційного бюро України на доступ до комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 1(23). С. 130–136.
25. Кравченко О. М. Стан захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання на тимчасово окупованих територіях України та в зоні проведення АТО. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 2(24). С. 117–124.
26. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.10.2022).
27. Ярмакі Х.П., Музика С.С. Класифікація конфіденційної інформації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 94–98.
28. Купчак М. Я., Сковрон І. А. Податкова інформація з обмеженим доступом. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти* : Травневі правові читання, 7 травня 2020 року, м. Черкаси. С. 310–312.
29. Про захист персональних даних : Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 07.10.2022).
30. Коваленко Н. В. Окремі складові адміністративно-правового режиму конфіденційної інформації. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія : Юридичні науки* 845. 2016. С. 75–82.
31. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 02.10.2022).
32. Кодекс адміністративного судочинства України від 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 07.10.2022).